

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLII VA URTA MAHSUS TA'BLIM VAZIRLIGI

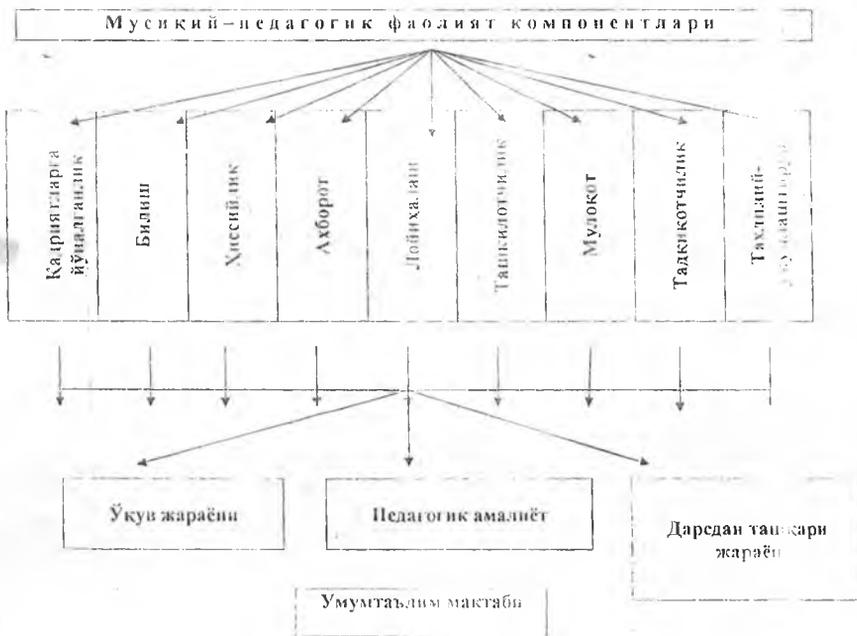
NIZOMIY NOMDAGI
TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
SAB'AT FAKULTETI

UZLUKSIZ TA'BLIM TIZIMIDA MUSIQA
FANLARINI UQITISH MASALASI

RESPUBLIKA ILMIIY AMALIY ANJUMANI
MATERIALARI

MUSIQA IJNALISHI

TOSHKENT 2009

МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ МУСИҚИЙ ТАРБИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШИ

И.В.ВАЛИХЎЖАЕВ САМДУ ДОЦЕНТИ

Мустақил республикамизнинг асосий мақсади — еш авлодни соғлом, билимли, намли ва ҳар томонлама ривожланган шахс қилиб тарбияладан иборатдир. Бу соҳада хурматли президентимиз ва ҳукуратимиз томонидан бир қанча фармойишлар, буйруқлар ва қарорлар чиқаришмоқдаки буларнинг барчаси қамолотга етадган фарзандларимизни суг мутахассис бўлиб юлга етишига муҳим хужжатлар ҳисобига қиради. Санъат ва айнан мусликий санъатга қаратилмадган танбор синаларимизни эстетик руҳда тарбиялашда, мусликий маданиятни юксалишида алоҳида ўринларни эгалламоқда. Санъат — бу жамиятнингидир. Жамият орқали у ривожланади, юксалади. Айниқса, адабиёт билан санъатнинг боғлиқлиги ўқувчиларнинг маданиятини юксалишига қатта имкон яратади. Мактаб ўқувчиларининг бадний тарбияда эстетик йўналишдаги соҳалар — адабиёт, муслика, тасвирий ва амалий санъат, театр, кино санъати алоҳида ўринларни эгаллайди. Бу соҳалар ҳар бир бадний манзу нафақат эстетик руҳда, балки ўқувчиларни ақлий ривожланишига қатта мадал беради. Мактабда ўқувчиларнинг тўғри тарбия олиши уларни маданият, ш шахс бўлиб етишига сабабчи бўлади. Махшур педагог К.Д.Ушинский ёзган эди — «Тарбия санъати шундай хусусиятга эгаки, деярли барчага таниш ва тушунарли, баъзиларга эса жуда осон иш бўлиб туюлади — ода бу иш билан назарий ва амалий жиҳатдан қанчалик қам таниш бўлса, унга бу шунчалик тушунарли ва осон бўлиб қўринади. Деярли ҳамма тарбия сабр - тоқати талаб этишени тангироз қилишди, айримлар бунинг учун тўғма қобилият ва малака, яъни қўникма қерак.

леб уйландилар; лекин жуда кам одам сабр – тоқат, туғма қобилият ва малакадан ташқари яна махсус билимлар кераклиги ҳақида инсон ҳосили қилилади.

Тарбия санъати вазият билан боғлиқ бўлиб – бу беҳад изланиш ва азоб – укубатли кечинмалар, илҳом ва бетакрор қувончи ҳолатлари, кўпдан – кўп қундалик ишлар, чарчаш ва болалар билан биргаликда бошдан кечиринган қувончдан баҳраманга бўлишдир. Тарбия санъати – бу қандайдир қўл билан тутиб бўлмайдиган, фаҳм – фаросат билан амалга ошириладиган ҳолатлардир. Тарбиявий жараён инновард натижада икки йирик босқичдан: тарбиявий мақсад ва уни амалга ошириш жараёнидан ташқил тонади.

Ушбу таълим мактабларидан «Музыка маданияти» фанини ўзлаштириш жараёнида укучилар бир неча фанлар билан мусика фанини боғлиқлигини билиб оладилар – адабиёт, жисмоний тарбия, физика, математика, тарих ва бошқалар. Мусика дарсининг ўзида эса – мусика назарияси, сольфеджио, мусика тарихи, гармония асослари, мусика асарларининг таҳлили ва бошқа мусика сўзлари билан танишадиларкин, булар мактаб ўқувчиларини мусикий йўналишда тарбиялашда асосий воситалар каторига кирди. Масалан, дарсининг жамоа (хор) бўлиб қўшиқ айғиш жараёнида биринчидан жамоа (қўшиқчи) га, иттифоқликга, бирга қўйлашга ургансалар, иккинчидан ижро этаётган асарнинг муаллифлари: композитор ва шоир ижодиёти билан танишадилар, учинчидан асар мазмунини, мақсадини ва ижро услубларини ҳамда асардан нюанс белгилари билан танишиб шу нюанслар орқали асарнинг бадиий томонларига эътибор қаратиб ижро этидилар. Хор асаридagi мазмун ва мақсад укучиларини ватанга бўлган мухаббатини, халқимизнинг меҳнатсеварлигини, инсонпарварлигини қўллаб қўшиқ ижрочилиги воситалари билан мусикий тарбиясининг ривожланаётганлигини изҳор этади.

«Музыка маданияти» дарсининг мусика тинглаш жараёнида эса ижро этаётган асарнинг композитори ҳақида, унинг ижодиёти ва бу асар қайси мусика санъатининг жанрига мансуб эканлигини билиб оладилар. Мусика саводини ўрганиш даврида мусикий санъатнинг сир – атирини, мусикий асарларнинг ёзилиши ва ижро этиш воситаларига эътибор бериб уз мусикий тарбияларини яна ҳам ўстиришга ундайдилар. Мактаб ўқувчиларининг мусикий тарбиясида мусика укитувчисининг билимдонлиги, укучилар билан муомиласи, мусикий асарларни болалар тилида тушунтира олиши, асарларнинг бадиий томонларини ёритиб беришидан боғлиқдир. Укитувчи томондан мусикий асарларнинг характерлари (лирик, драматик, ўйлоқлиги, оғир вазиллиги, марш) билан таништириш ва уларни укучилар ошига сингдириш муаммолари ҳам мусика тарбиясида алоҳида эътиборга лойиқдир. Шўх ўйлоқи куй ва қўшиқлар укучилар диққатига тезроқ етиб боради. Оғир ва секин ижро этиладиган куй ва қўшиқлар мактаб укучиларини оз бўлсада диққат ва эътиборли бўлишларини талаб этади. Шу борада мусика укитувчисидан укучиларга нисбатан соддароқ, болалар тушунчасига қўра муомилала бўлиш талаб этилади.

Шундай қилиб мусика санъати воқелик ва ҳаётий кечинмаларни ўзига ҳос бадиий образлари орқали ифодалайди, тингловчиларни юрак – қанди, хис – туйғуларига таъсир этиш орқали унда турли қобилиятларни ривожлантиради, оғзи ва тафаккурини ўстиради, воқелик ва ҳаётий янада кенгрок ва чуқуррок идро этишга ёрдам беради ва ана шу хислатлар мактаб укучиларини мусикий тарбиясининг ривожига қанга ердам беради.

ДАРС САМАРАДОРЛИгини ОШИРИШДА ЎЗБЕК ХАЛҚ ҚЎШИқЛАРИНИНГ ТУТГАН ўРНИ

Э. АБДУКАРИМОВА, Д. ЯХЎЕВА СамДУ магистрлари

Ўзбек мусика маданияти қадимий ва бой меросга эга эканлигини яхши биламиз. Шунинг учун урта мактаб мусика маданияти дарслари жараёнида амалга ошириладиган миллий мусика таълимининг асосий мақсади ҳам усеиб келадиган ёш авлодни узбек мусикий мероси ва мусика маданиятига ворислик қила оладиган жаҳон мусика маданиятини гушуна оладиган оҳанглардаги мавзу маънони қалбан хис этиб идрок эта оладиган шахс сифатида қамол топтиришга қаратилгандир.

Сир эмаски арман мусикаси, рус мусикаси эмас, ўзбек мусикаси ҳам бошқа миллат мусикаси бўла оламайди. Чунки ҳар бир миллат мусиқа асарларининг оҳанг турини қонуниятлари мажбури бу қонуниятлар ҳар бир миллатнинг тарихан ривожланиб келган миллий маънавиятига асослагандир.

Ўзбек халқ кўшиқлари ўзининг мусиқий раволини ва ритмик қурилиши билан халқ оғзаки ижодининг профессионал кўрinishи бўлган кўп қимли воқеа чолғу асари бўлиши мақомлар билан ҳам ўзини боғлиқдир. Халқ мусиқа ижоди фольклорнинг бошқа турлари сингари бадиий ва гоийиб мазмунга эга бўлиб, содда шихоятда илҳам ва муқомлар формаларга, жуда кўп тарихий фактларга асосланган қадимий санъатдир. Халқ кўшиқлари оҳанг жозибаси билан ўқувчиларни эътиборга жалб қилади. Халқимизнинг миллий мусиқа санъати шихоятда қадимий бўлиб, у серкирра йўналишга эга. Буни биргина Бухоро, Хоразм, Фарғона, Сурхандарё, Самарқанд ва бошқа вилоятларнинг ижрокчилик мактабларида кўра олишимиз мумкин.

Мусиқа санъатининг инсон руҳига кучли эмоционал таъсирини юрт ботимиз И.А.Каримовнинг Ўзбекистон Давлат консерваториясининг очилиш маросимида сўзлаган нутқида ҳам кўра олишимиз мумкин «Одамзод ёзиш – чигинини, уқинини билмагани мумкин лекин шубҳа йўқки гўзал куй, оҳанг ва тароналарнинг хастбахш таъсирини ҳар қандай вазиятда ҳам сезади» - деган эди. Шунинг учун ҳам мусиқа инсонга ҳамини ҳаётроҳ, унинг туйғуларига руҳиятига қонунидир. Манжур педагог В.А.Сухомлинский ўзининг «Тарбия тўғрисида» номли асарида мусиқани тарбиявий имконияти тўғрисида тўхналиб «Мусиқа тўғрисида инсонда олибжаноблик, улуғворлик, гўзаллик ташки дунёдаги эмас балки унинг ўзида ҳам мавжуд эканлиги тўғрисида тасаввур юзага келади. Мусиқа ўз – ўзини тарбиялашнинг қудратли воситаларидир»¹² деган эди. Мусиқа дарсларида ўзбек халқ мусиқа меросини ўрганишга бағинланган дарслар юксак методик жиҳатдан қизиқарли мазмунли ташкил этилса, унинг боилар дунесига таъсирчанлиги шунчалик кучли булади. Мустақиллик йиллари ЮНЕСКО ҳамда юртботимиз И.А.Каримов тапшуббуси бўлган Самарқанд шаҳрида 1997 йилдан бошлаб ҳар икки йилда утказилаётган «Шарк тароналари» халқаро мусиқий анжумани ва «Бойсен баҳори» халқаро фольклор фестивалларининг юртимизда бўлиб ўтиши, инсониятнинг оғзаки ва ағъанавий мусиқа меросимиз дурдоналарига алоҳида эътибор бераётганлигидан туховлини беради.

Ўқоридаги фикрлардан келиб чиққан ҳолда шундай хулосага келиш мумкин мусиқа дарслари жараёнида ўқувчиларнинг маънавий, ахлоқий сифатларини шакллантиришда ўзбек халқ кўшиқларининг ўрни аҳамиятлин эканлигини улқандир. Чунки ўзбек халқ кўшиқлари халқнинг жонли умуминсоний қадриятларидир. Ўзбек халқ кўшиқларининг мусиқа маданияти дарслари жараёнида агрофилча ўрганиш шунунинг долзарб педагогик муаммолардан биридир.

ТАЛАБАЛАРИН БАЙРАМОНА ТАДБИРЛАРГА ВА САХНАВИЙ КўРНИШИЛАРГА АЖАЛЪ ЭТИШ ОРҚАЛИ ЭСТЕТИК ТАРБИЯЛАШНИНГ АЙРИМ МУАММОЛАРИ

С.РАИМЖОНОВ ЖУМИ

Талабаларин ҳар томошама ўз касбининг мохир мутахассиси бўлиб камол топишда эстетик тарбиянинг аҳамияти жуда каттадир. Эстетик онгнинг ривожланишида маданият меросимини ўрганиб чиқиш, уни ўзлаштириш муҳимдир. Бунда эстетик ҳис-туйғу, муносабат эстетик дид, эстетик-идиал, зарурат ва эстетик қариш каби тушунчалар уларнинг қал моҳиятига муҳим ўрин тутайди. Эстетик тарбия талабаларин пассив тенгловчи, кузатувчи сифатида эмас, балки фаол, иштирокчи. Янги фикрларга эга бўлган шахслар сифатида рўёбга чиқаришга хизмат қилади.

Истиқлол халқимизнинг миллий руҳини кўтариниш катта имконият яратди. Уларнинг азалий турмуш тарзи, урф-одатлари маданият-мерослари умуман ҳар томошама инобатга

¹² Сухомлинский В. А. «Тарбия ҳақида» Т: 1977 й, 115 бет

олиниб, ҳаётини жавҳарларида қўлланлиши кўзга тўтилювчи экан. Ҳеч шубҳасиз таълим-тарбия соҳасидаги асосий вазифалардан бири маънавий мерос дурдоналарини сизлар онгига синдиришдан иборатдир. Демак, талабаларни санъат ҳаёт гузариши билан таништириб бориш уларнинг эстетик ҳисларини тасавурларини ва фикрларини қобилиятларини ривожлантиради. Шундай экан, олий ўқув юрғларида турли мутахассисликларда тахсил олаётган талабаларни санъат билан боғлиқ бўлган байрамона тадбирларга сахнавий куришларига жалб этиш, тадбирларида қобилиятини талабалар иштирокини таъминлаш мақсади мўъфиқдир.

Масалан, педагогика институтларининг педагогика факультетлари ўқув режасига тўғридан бериш, асосий фанлар этиб, педагогика фанлари белгиланган ҳамда мусикий-бадний санъат фанларига деярли уриш берилмаган. Шундай бўлсада, бу факультетда таълим олаётган айрим талабаларнинг мусикий-бадний санъатга ўта кизиқишларини тўлохи бўлди. Уларнинг айримларида сахна маданиятини ва қозаверса, мусикий-бадний дидактик ривожлантириш ва бу орқали бошқа талабаларнинг маънавий онгига тарбиявий, ижобий таъсир килиши мақсадида, бир талаба мисолида ўзига хос бўлган ситов-тажриба ишларини амалга оширдик. Биз бу талаба Билан оддий савол-жавоблар орқали ундаги санъатга бўлган кизиқишини сездик ва олийгоҳда анъанавий ҳар йили бўлиб «қушиқлар ва зукқолар» кўрик тавиовида иштирок этишга жалб этдик. Таълимнинг таъсирларидан сўнг, бу талаба сахнада салбий, ижобий таъсирларни роллари ижро этди. Керак жойда кўшиқларини ҳам кўлиди. Бундай чиқишлар профессор-ўқитувчилар ва талабалар томонидан жуда илқ кутиб олинди, чунки бу талаба яқиндагина олийгоҳга ўқиниш кирган хали ҳеч ким унинг санъатга бўлган бундай қобилияти билншмас эди. Шундан сўнг факультетдаги барча тадбирлар унинг иштирокида ўтқидиган бўлди. Бу талабани биз 1999 йилда илк бор бошланган «Нихол 99» республика олий ўқув юрғларининг театр студиялари фестивалига олиб бордим. У ерда биз «Қулганлар – кулаверсин» номли комедия асарини билан иштирок этдик.

Олийгоҳ жамоасининг тайёрлаб берган асарини намойиш қилинадиган куни, албатта барча иштирокчилар ҳаяжонда эди. Нихоят асар ажойиб ижро этилди. Бу талаба ўзига юқлагилган ролин катта маҳорат билан ижро этди ва унинг чиқиши томошабилар томонидан ажойиб қабул қилинди. Шундан сўнг талаба институтнинг маданият саройида тез-тез қатнайдиган бўлиб қолди.

Чунки у энди санъатсиз яшай олмайдигандек эди. Ушбу таъриба ва амалда бажарган ишларининг натижасида шундай ҳулосага келишдики, мусика ёхуд сахна маданияти йўналишлари бўйича ўқув режасига боғлиқ ҳолда назарий ва амалий битимлар берилмайдиган факультетларда таълим олаётган талабаларнинг маънавий онгини ривожлантириш кўп ҳолда сахнавий кўникмалар муҳим аҳамият касб этар экан. Юқориди айтганимиздак талабаларни байрамона тадбирларга, сахнавий куришларга жалб этиш даредан таниқари бўш вақтларида уларга ўз қобилиятларини намойиш этиш учун шароитлар яратиб бериш тадбирларга қатнаштириб, охирида тақдирлаб бориш каби ишлар уларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтишини, санъатга бўлган кизиқишини оширишга йул очади. Бу талабалар олий ўқув юрғларини тамомлаган умумтаълим мактабларига бориб таълим бердилар. Анча шунини жойларида ҳам олийгоҳда ўрганган, амалда синатган тадбирларини ўтказишади. Ёш авлодини маънавий-эстетик ва ахлоқий ривожига катта ҳисса қўшадилар. Ушундан куришиб турибдики, ўтказиладиган бундай тадбирлар ёш-авлодинимиз тарбиясида мустаҳкам асос бўлиб хизмат қилади.

Бундай тадбирларини ташкил этиш ўзига хос эга бўлиб, ўтган ва ҳозирги давримизнинг расм-русумларини, санъат асарларининг турли фаолиятлари, бадний санъатни кенс фойдаланалган жиҳатларини талабалар ўзларида ҳис этишади.

Шундай экан, булajak ўқитувчилар ўқиниши тамомлаганларидан сўнг эмас, балки олий ўқув юрғларида билим олаётган пайтлариданек бутун таътиборларини ҳақ педагогик технологияларидан поанланганавий усулларда фойдаланган ҳолда юритишларини ва асосий даредан таниқари вақтларида сахнавий-бадний тадбирларда иштирок эти олиши ва шировақида уларнинг маънавий онгларини ривожлантиришлари лозим.

25.	Т.Ражабова М. Дўстгов	оширишни айрим усулларни Эл ардагидаги охаңгас	49-51
26.	И.Бойчасия, М. Суванова	Музыка фанининг мусикий тадбирлар билан узаро боғлиқлиги	51-52
27.	Д.Каримова	Мусликй таълим дарслари самаралорининг ошириш	53-55
28.	Қ.Нурдинов, З.Юнусова	Муслика тинглаш маданиятининг шакллантириш	55-57
29.	С.Каримов	Қўшиқчининг овоз устиди индилашга бир назар	57-59
30.	Х.Шарипова, М.Мамиров	Муслика ўқитувчисининг хонадалик маҳоратининг устирши - муҳим муаммо	60-63
31.	С.Иванчук	Значение хорового класса в развитии навыков самостоятельной работы студентов	63-65
32.	Ф.Валиева	О некоторых особенностях профессии учителя музыки	65-68

**II. МУСИКА МАКТАБЛАРИ, АКАДЕМИК ЛИЦЕЙ ВА ПЕДАГОГИК КОЛЛЕЖЛАРДА
МУСИКИЙ ТАЪЛИМНИ НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МУАММОЛАРИ**

1.	А.Норматов, О. Норматов	Мусликй фанларини келип талаблари асосида ўқитиш	69-70
2.	С. Булатов, Ж. Гўлжиев	Ўқув-тарбиявий тадбирларини таъқия тинида педагогик маҳорат	70-71
3.	С.Булатов, Р. Жабборов	«Ўста ва шоғирд одоби анъаналари» га бағишланган тадбирнинг ўтказиш методикаси	71-74
4.	С.Булатов, Г. Каримова	Муслика дарсларида "уста ва шоғира" анъаналари	74-75
5.	О. Хакимов	Маънавий баркамол инсонни шакллантиришда мусликанинг аҳамияти	75-77
6.	Ю.Назарова	Патриотическое воспитание школьников средствами народной музыки	77-79
7.	М.Ахмедов	Амалий санъатининг муслика санъати билан ун уюлти	79-80
8.	С. Хошимова	Ўзбек халқ достовчилик санъатининг тарбиявий аҳамияти	80-81
9.	Р.Кеңжаси	Ўқувчиларини халқ кўшиқлари орқали маънавий- ахлоқий тарбиялаш	81-82
10.	Ш.Назирбекова, Н.Тўлипов, Э.Носиров	Патриотизмда ёруғлиқини аҳамияти	82-83
11.	Н.Исахожиева, Н.Тўлипов	Еритиланишнинг умумий усули ва ривис холалари	83-85
12.	Р.Қўшинова, Г.Қўшиева	Кадрри бор элини келди баалавалар	86-87
13.	Д.Абдуқодирова	Мустиқиллик гоиларида ёшлар тарбияси	87-89
14.	Д.Хамдамова, Д.Абдураъззюкова	Миллий кадрригилар инсон тарбиясининг ажралмас қисми	89-91
15.	М. Аҳмедов	Муслика ва ёшлар тарбияси	91-92
16.	И.Қудратов, А.Жумаев	Ўқувчи-ёшларда миллий маданиятининг шакллантиришда халқ муслика ижодиёти	92-94
17.	Н.Тўлибаев, А.Одиллов	Ўзбекско-народно-иссеннаго творчество в музыкально- эстетическом воспитании подрастающего поколения.	94-96
18.	Х.Оминов, Н.Хайдарова	Ўзлуксиз таълим тизимина муслика фанларининг ўқитишнинг баъзи муаммолари	96-97
19.	М.Акрамова	Yoshlarni estetik ruhda tarbiyalashda maqom ijrochiligi	97-98

20.	И. Алыёрова	targ'ibotining ahamiyati Бўлажак мусика ўқитувчиларига таълим-тарбия беришда "мусика назарияси" ва "сольфеджио" фанларининг хамияти	99-100
21.	Э.Хамроқуллова	"Жамоя бўлиб қуйлашга ижрочиларга қўйиладиган талаблар"	100-101
22.	И. Раҳимов	Халқ кўшиқлари асосасида ўқувчиларни маънавий ахлоқий шакллантириш	101-104

III. БУЎЛИМ МАКТАБГАЧА ТАРБИЯ МУАССАСАЛАРИ ВА УМУМЎЙ УЎҚУ ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА МУСИҚИЙ ТАЪЛИМ - ТАРБИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

1	Х.Нурматов, И.Раҳимов	Психологические основы музыкально-эстетического воспитания учащихся начальных классов	105-111
2	Д. Маматқуллова, И.Хайдарова	Значение музыкально – ритмической гимнастики в детском саду	111-113
3.	А. Норматов, О.Норматов	Музыкали ритмие харакалар шифосат тарбияси	113-114
4	А. Тураев	Ўзбекистон умумтаълим мактабларида мусика фанни ўқитишнинг баъзи муаммолари	114-115
5	А. Норматов, О. Норматов	Муסיқий фанларни қонуи талаблари асосида ўқитиш	115-117
6.	А. Қўнаев, Г. Хўвоев	Болалар мусика ва санъат мактабларида ўзбек чоғи муסיқасини ўрганишнинг усуллари	117-119
7.	Қ. Заретдинов	Мактаб ўқувчиларининг мусика эшитиш қобилиятини ривожлантириш усуллари	119-120
8	И. Ходжаева	Многожанровая детская музыка композиторов Узбекистана и ее значение в воспитании подрастающего поколения	120-122
9	Д. Бегтабоев	Ёшларда эстетик тарбияни шакллантириш омиллари	122-123
10	И.Мухаммадиева	Ўзбек фольклоридан мекнат кўшиқлари тарбия востасидир	123-125
11	М. Маматқуллов	Табдиллар орқали ёшларни тарбиялашнинг омиллари	125-127
12	Э. Умуртоқова	Муסיқа дарсларида ўқувчиларни маънавий тарбиялаш қондалари	127-129
13.	Д.Салимова А.Абдуғаффоров	Юкори синф ўқувчиларининг овозида хос вокал-хор хусустиларни шакллантириш	129-132
14	Г. Шарипова	Ўқувчиларни барқамол инсон бўлиб камол топишда маънавий-ахлоқий тарбиянинг аҳамияти	132-133
15	И. Раҳимов, Я. Нуралиев, И. Бўриев	Бўлажак мусика ўқитувчиси - муסיқий-педагогик тайёргарлигининг таркибий қисмлари ва унинг маъмурига қўйиладиган талаблар	133-135
16	И. Валлахужаев	Мактаб ўқувчиларининг муסיқий тарбиясини ривожлантириш	135-136
17	Э.Абдукаримова, Д. Яёева	Даре самарадорлигини оширишда ўзбек халқ кўшиқларининг турган урни	136-137
18.	С.Раёвжонов	Талабаларни байрамоя табдилларга ва сахлавий кўринишларга жалб этиш орқали эстетик тарбиялашнинг айрим муаммолари	137-139
19	Э. Файзуллаев	Бўлажак ўқитувчиларни мусика дарслари амалиётини табиёрлашда муносиқ асарларнинг ўрни	139-140
20	С.Дустов, Ж.Ярашев	Муסיқа маданияти фанни ўқитишда янги педагогик технологиядан фойдаланиш	141-143
21	И. Ёшимов	Муסיқа дарсларида ўқувчиларнинг ижодий фаоллигини ошириш йўллари	144-145